

Atleetin ruumis, luokkataistelijan sielu?

Sain syyskuussa 2000 valmiiksi pro gradu -tutkimukseni amerikansuomalaisten sosialistien urheiluliiton toiminnasta vuosina 1908–1928. Siirtolaisuurheilun pariin eksyin muutama vuosi sitten avustaessani maisteri Ossi Viitaa Ville Ritolan elämäkerran valmistelussa. Päätökseeni valita aiheeksi juuri siirtolaisuurheilu vaikutti myös Turun yliopiston yleisen historian laitoksella jo useita vuosikymmeniä tehty siirtolaistutkimus. Tutkimuksen yhtenä keskipisteenä on ollut amerikansuomalaisen vasemmiston toiminta. Lähdemateriaali on tältä osin mielenkiintoinen ja runsas, sillä varsinkin amerikansuomalaisen radikaalivasemmiston toiminta oli erittäin vilkasta ja herätti paljon huomiota lehdistössä.

Amerikansuomalaista kulttuuria on Turussa tutkittu monista näkökulmista, ja jopa urheilusta on valmistunut Hannu Salosen pro gradu -työ vuonna 1978.¹ Salosen tutkimus jäi kuitenkin melko yleisluontoiseksi kartoitukseksi. Amerikansuomalaisten kulttuuritoiminta on ollut hyvin hajanaista myös urheilussa. Oikeistolla oli omat järjestönsä, joihin kuuluivat lähinnä seurakuntien ja raittiusseurojen alaiset seurakuntat, ja vasemmistolla oman. Selkeän oikeisto-vasemmisto-jaon lisäksi amerikansuomalaiset ovat aina olleet järjestöissään hyvin riitaisia. Organisaatiot ovat usein jakautuneet eri suuntauksiin. Niinpä vasemmistolla saattoi parhaimmillaan olla kolmen eri ryhmittymän urheiluseuroja: sosialistien, kommunistien sekä teollisuusunionismia kannattavan Industrial Workers of the World -järjestön eli IWW:n seuroja. Omassa gradussani keskityin Yhdysvaltain itäosissa toimineeseen amerikansuomalaisten sosialistien voimistelija-urheiluliittoon, Idän liittoon, joka oli amerikansuomalaisten urheiluliitoista suurin.

Idän liiton perustivat Massachusettsin työväen urheiluseurat

vuonna 1908. Koska seurat kuuluivat paikallisiin sosialistiosastoihin, urheiluliittokin yhdistyi alusta pitäen Suomalaiseen Sosialistijärjestöön (SSJ), joka oli paria vuotta aikaisemmin liittynyt Yhdysvaltain Sosialistipuolueeseen. Massachusettsin sosialistit ryhmittäytyivät hyvin tiukasti Fitchburgissa painetun Raivaajalehden ympärille ja siksi käytinkin tutkimukseni päälähteenä Raivaajaa.

Urheiluliittoa ei kuitenkaan perustettu sosialistiseksi. Sen vuonna 1908 laadituissa perussäännöissä sosialismia ei mainittu sanallakaan, vaan liiton tarkoitukseksi oli määritelty "voimistelun ja urheilun edistäminen Amerikan suomalaisten keskuudessa."² Kun Suomalainen Sosialistijärjestö seuraavana vuonna päätti, että sen järjestämiin kesäjuhliin saivat osallistua vain sosialistiset yhdistykset myös urheiluliitto päätti, että sen kilpailuihin ei enää hyväksyttäisi muita kuin sosialistuurheilijoita.³ Ensimmäinen suomalainen vain työväestölle tarkoitettu urheiluliitto syntyi siis Yhdysvalloissa vuonna 1909, kymmenen vuotta ennen Työväen Urheiluliiton perustamista.

Tässä artikkelissa en paneudu Idän liiton jäsenmäärien ja organisaation muutoksiin tai kilpailutoimintaan, vaan tuon esille sosialistisen työväenurheilun ongelmia Yhdysvalloissa. Idän liittoon kuului enimmillään vain noin 700 urheilijaa, mutta tätäkin voi pitää melkoisena saavutuksena, kun ottaa huomioon millaisissa olosuhteissa liitto toimi. Työolot, harjoittelumahdollisuudet, lainsäädäntö, pitkät välimatkat ja politiikka hankaloittivat monin tavoin urheilutoimintaa. Silti Idän liitto onnistui hankkimaan jäsenseuroja jopa Ohiota ja Michiganista saakka. Toiminta laajeni vuoteen 1920 mennessä jo niin suureksi, että liitto jouduttiin jakamaan kolmeen eri alueliittoon. Ilman 1920-luvun alun poliittisia ongelmia liitto olisi luultavasti jatkanut kasvuaan.

Urheilun alkuhankaluudet

Amerikansuomalaisilla ei vielä 1800-luvun puolella tietävästi ollut organisoitua urheilutoimintaa, vaan ensimmäiset urheiluseurat perustettiin vasta 1900-luvun alussa. Ensimmäisten seurojen perustajia olivat yksittäiset urheilijat eivätkä seurat kuuluneet mihinkään järjestöön. Urheiluseurojen perustamisen ajoittuminen 1900-luvun alkuun oli seurausta suuren Amerikan-

Petri Poikus

Atletin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

siirtolaisuuden kauden alkamisesta. Vuosina 1899–1913 Suomesta lähti valtameren takaista onnea etsimään noin 230 000 siirtolaista, joista suurin osa saapui Pohjois-Amerikkaan.⁴ Tämä siirtolaisvirta aloitti amerikansuomalaisen kulttuurin kukoistuskauden. Suomesta saapui koko ajan uusia eri kulttuurialojen harrastajia. Samasta syystä myös amerikansuomalainen työväenliike sai tuntuvasti lisää aatteen tiedostavia jäseniä ja työväenliikkeen kannatus lähti nopeaan nousuun. Vuonna 1905 jäseniä oli noin 2000 ja vuonna 1913 jo yli 12 500.⁵ Siirtolaisbuumista hyötyi myös amerikansuomalainen urheilutoiminta, sillä Yhdysvaltoihin saapui urheiluun jo Suomessa tutustuneita siirtolaisia. Nämä urheilun harrastajat kokoontuivat yhteen harjoittelemaan ja vähitellen esiin nousi myös kysymys oman seuran perustamisesta. Vuonna 1902 perustetun Fitchburgin voimistelu- ja urheiluseura Reippaan perustamisesta kerrottiin seuraavasti.

*"Reippaan historia alkaa syksyllä vuodelta 1902, jolloin se perustettiin muutamien juuri vanhasta maasta saapuneiden, voimisteluun jo siellä tutustuneiden toverien hommasta. Harjoituksia pidettiin raittiusseura Aamunkoiton, Evank. Luth. seurakunnan ja Saiman yhteisesti omistamassa haalirakennuksessa Mechanic-kadun varrella, jäseniä siinä oli joukossa pietarilaisia suutareita, Tampereen tehtaalaisia, Helsingin muurareita ja tietysti myöskin toholampilaisiakin."*⁶

Urheilutoiminnan aloittaminen ei ollut ongelmatonta. Maantieteellisesti Idän liiton alue sijaitsi melko samanlaisella ilmastoalueella kuin Suomi, ja siksi urheiluseurojen oli ympärivuotisesti toimiakseen hankittava katto päänsä päälle. Mikäli seura oli varakas, se saattoi vuokrata itselleen tilat. Tällaisia seuroja oli kuitenkin harvassa. Varma keino saada harjoittelutilat oli liittyä johonkin paikkakunnan järjestöön, jolla jo oli omat tilansa. Kun sosialistiosastot valtasivat useilla paikkakunnilla raittiusseurojen haaleja itselleen, useat itsenäiset urheiluseurat näkivät parhaana vaihtoehtona liittymisen paikkakunnan sosialistiosastoon. Aatekysymyskään ei ollut kovin suuri ongelma, olivathan useimmat urheilijatkin työläisiä. Brooklynin Kalevan kirjeenvaihtaja Leo kertoi urheiluseurojen tilanteesta vuonna 1911 seuraavasti: "Täällä on vähemmän suomalaisia paikallaan, joten voimistelu-seuran täytyy pakostakin mennä jonkun suuremman edistysseuran turviin pysyäkseen hengissä."⁷ Liittymällä sosialistiosastoon

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

seurat turvasivat tulevaisuuttaan, sillä osastot jäsenineen tukivat seuran toimintaa. Osa liittyi seuraan ja loputkin kannattivat sitä osallistumalla seuran järjestämiin tilaisuuksiin.

Työ työläisurheilun ongelmana

Valtaosa siirtolaisista oli eri alojen työläisiä. Vielä 1900-luvun alussa 8-tuntinen työpäivä ja 5-päiväinen työviikko olivat pelkkää utopiaa, joten urheilijoiden harjoittelu-aika jäi vähäiseksi. Ainoa mahdollisuus harjoitteluun oli työn jälkeen iltaisin tai sunnuntaisin. Kun suurin osa suomalaisista sijoittui raskaille työaloille, tehdastyöhön, kaivoksiin ja metsätyömaille, täytyi harjoitella- seen olla todella innostunut urheilusta. Näin innostuneita kuitenkin löytyi ja sosialistiosastoihin perustettiin 1900-luvun alussa koko ajan uusia urheiluseuroja. Raskasta työtä käytettiin jopa hyväksi urheilun mainostamisessa. Urheilu nähtiin ratkaisuna työn aiheuttamiin vaivoihin ja kolotuksiin. Idän liiton alkuvuosien puuhamies Viktor Sunell jopa vakuutti, että urheilu jättäisi pois "turhamaiset intohimot, parittelun ym. jotka turmelevat ihmiselämän jaloimmat hetket."⁸

Sosialistisen ja samalla luultavasti koko amerikansuomalaisen urheilun suurin ongelma olivat erittäin epävakaat työolot. Yritykset olivat jo tuolloin hyvin riippuvaisia suhdannevaihteluista ja työpaikan menetyksellä oli siirtolaisilla ainainen pelkona. Tehtaista ja kaivoksista saatettiin yhtäkkiä erottaa suuri osa työläisistä, jolloin kielitaidottomat siirtolaiset saivat usein lähteä ensimmäisinä. Tämä aiheutti amerikansuomalaisessa yhteisössä voimakasta liikkuvuutta. Mikäli paikkakunnan työmahdollisuudet loppuivat, siirtolaiset lähtivät muualle työnhakuun, jolloin paikkakunnan järjestöllinen toiminta saattoi lopahtaa kokonaan. Työn perässä muuttaminen aiheutti sosialistisille urheiluseuroille lähes ylittämättömiä ongelmia. Lähdeaineistostani löytyy lukemattomia esimerkkejä urheiluseurojen "nukahtamista" ja "heräämisistä" aina sen mukaan miten paljon suomalaisväestöä paikkakunnalla oli. Maynardin tilanteesta kerrottiin vuonna 1911 näin: "Vaikeissa olosuhteissa työskentelee V. & U. seura Maynardissa. Työsuhteet pakoittavat jäsenet usein muuttamaan paikkakunnalta, kun töitä on vähennetty ainoasta villamylystä joka on kylässä."⁹ Koska useiden paikkakuntien urheilutoiminta saattoi 1900-luvun alussa riippua yhdestä ainoasta urheilu-

Petri Poikus

Aleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

toiminnan organisaattorista, saattoi pelkästään hänen muutonsa lopettaa seuran koko toiminnan. Samankaltainen tilanne oli myös Suomessa seurojen perustamisen aikaan¹⁰ ja pienemmillä paikkakunnilla vielä tänäkin päivänä.

Idän liiton urheiluideologia

Amerikansuomalaisen sosialistiurheilun ideologia oli monessa suhteessa joustava ja pragmaattinen. Esimerkiksi vaatimukset tiukasta sitoutumisesta tai kysymys joukkourheilun ja "tähtiurheilun" suhteesta jouduttiin ratkomaan käytännön olosuhteiden pohjalta. Muun muassa Idän liiton oli pakko jättää ovensa auki porvariyhteistyölle säilyäkseen toimintakykyisenä. Liiton urheiluideologiaan vaikutti myös suomalaisen työväenurheilun esimerkki. Suomessa työväenurheilu oli jo 1900-luvun alusta saakka ollut hyvin kilpaurheilupainotteista, eikä saksalainen malli työväenurheilusta voimisteluun pohjaavana joukkoliikuntana koskaan tullut laajasti käyttöön. Idän liitossakin tehtiin kuitenkin joitain ideologisia linjanvetoja. Vuonna 1909 liitto teki päätöksen, jonka mukaan suomalaisten osalta kaikilta muilta paitsi sosialistiurheilijoilta kiellettiin osanotto liiton kilpailuihin. Sen sijaan muita kansallisuuksia edustaneilla muiden aatesuuntien urheilijoilla oli oikeus osallistua.¹¹ Liiton päätös siis heijasti lähinnä suomalaissiirtolaisten huonoja keskinäisiä välejä ja keskinäistä kilpailua. Yhtään esimerkkiä muiden kansallisuuksien urheilijoiden osallistumisesta Idän liiton kilpailuihin en ole lähdeaineistostani löytänyt.

Erään aatteellisen ongelman aiheutti Yhdysvaltain urheilujärjestelmä. Amatööriurheilun kattojärjestönä toimi Amateur Athletic Union (AAU), jonka alaisuuteen myös sosialistien urheiluliitto tavallaan kuului. Liitto ei kuitenkaan virallisesti voinut liittyä porvarilliseen AAU:iin, ja tämä tuotti ongelmia. Jo liiton perustamisesta lähtien jäsenistön keskuudessa sai kannatusta mielipide, jonka mukaan Idän liiton tulisi liittyä AAU:iin. Vuonna 1911 siitä tehtiin päätöskin, joka kumottiin ensimmäisessä liittokokouksessa vuonna 1912. Liitto jätti kuitenkin yhden portin avoimeksi jäsenilleen. Näillä oli oikeus kuulua AAU:iin yksityisinä henkilöinä,¹² joten periaatteessa kaikki sosialistisen Idän liiton jäsenet olisivat voineet liittyä porvarilliseen Amateur Athletic Unioniin.

Petri Poikus

Ateenin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

Idän liiton päätös osoitti sen, että osallistumismahdollisuus kovatasoisiin kilpailuihin oli pakko toteuttaa jotenkin. Ilman tätä mahdollisuutta liiton parhaat urheilijat olisivat luultavasti siirtyneet muihin urheiluseuroihin.

Sen lisäksi, että Idän liitto jätti urheilijoilleen mahdollisuuden osallistua porvarikilpailuihin, liitto jakoi seuroilleen myös oikeuksia järjestää niin sanottuja kansainvälisiä kilpailuja, joihin kaikki amatöörit saivat ottaa osaa.¹³ Yhteistyö porvariurheilijoiden kanssa jäi Idän liitossa kuitenkin hyvin vähäiseksi. Ainoa sosialistinen seura, joka tiiviisti kilpaili myös porvariensa kanssa, oli Brooklynin Kaleva, mutta seura olikin erikoistapaus, kuten myöhemmin tulee esille.

Idän liiton päätöksiä sinänsä ei nähty Suomalaisessa Sosialistijärjestössä ongelmana, ainakaan sellaisesta suhtautumisesta ei ole jäänyt merkkejä. Joko SSJ:ssä ymmärrettiin se, että idän liitto olisi tuhoutunut ilman näitä järjestelyjä, tai urheilutoimintaa ei nähty järjestössä kovin tärkeänä.

Aivan ilman kritiikkiä sosialistuurheilijoiden toiminta ei kuitenkaan jäänyt. Suomalaisen Sosialistijärjestön kolmannessa edustajakokouksessa vuonna 1909 eräs järjestön kuuluisimmista johtajista, Martin Hendrikson, kommentoi urheilua seuraavasti:

*"Varsinkin voimistelu-seurojen kilpailu-urheilu on tullut oikein maanvaivaksi, esim. idässä on kaikissa kesäjuhlissa ollut urheilukilpailut pääohjelmana, ja puhujat eivät ole saaneet tuskin montakaan kuulijaa. Urheiluseurojen olisi pantava suurempaa huomiota vapaaliikheille, ja ruumiinkehitykselle, eikä kilpailulle."*¹⁴

Myös jatkossa sosialistuurheilijoiden aatteellisuus asetettiin silloin tällöin kyseenalaiseksi. Vuonna 1913 valitettiin, että sosialistuurheilijat kyllä seurasivat tuloksiaan tarkasti, "mutta varsinaisista puolueharrastuksista useimmat urheilijoistamme tietävät hyvin vähän tai ei sitäkään".¹⁵

SSJ:n neljännessä edustajakokouksessa vuonna 1914 Gardnerin sosialistiosasto tiedusteli, oliko sosialistiosastojen alaosastoina toimivilla urheiluseuroilla oikeus kuulua porvarillisiin urheiluliittoihin. Muutamien kokousedustajien kommentit eivät olleet kovin urheilumyönteisiä. William Peterson paheksui sitä, että koko asia oli edes tuotu kokouksen keskusteltavaksi, "lapselista on tuoda tänne sellaisia kysymyksiä". J. F. Särkisen mukaan

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

urheilijat eivät olleet lainkaan luokkatietoisia. Puolusteleviakin mielipiteitä kuitenkin esitettiin ja kokouksessa hyväksyttiin Idän liiton linja. Yksityishenkilöiden sallittiin kuulua Amateur Athletic Unioniin, mutta seuroilta se oli kiellettyä.¹⁶ Vuodesta 1914 lähtien Idän liiton linja sai siis virallisestikin SSJ:n hyväksynnän.

Mielenkiintoista on se, että Suomalaisen Sosialistijärjestön vuoden 1917 valistustyöohjelmassa sosialistiurheilusta saa hyvin toisenlaisen kuvan, kuin mitä se Idän liitossa todellisuudessa oli. Ohjelman mukaan urheilun osa sosialistisessa työväenliikkeessä oli seuraava:

*"Voimisteluseuran olemassaolo ja siihen kuuluminen on työläisille tärkeätä terveydellisistä syistä. Siksi pä onkin edullista ylläpitää voimisteluseuraa, jossa hausassa kanssakäymisessä ja toveripiirissä työläiset voivat virkistää itseään raskaan päivätyön jälkeen."*¹⁷

Suomalaisessa Sosialistijärjestössä urheilua arvostettiin lähinnä hyvänä ja terveellisenä harrastuksena, joka oli sopiva lisä osastojen iltamaohjelmistoon. Idän liiton käytännön urheilu oli

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

kuitenkin aivan muuta. Liiton mestaruuskilpailuja saattoi vain harvoin kutsua veljellisiksi kamppailuiksi. Erilaiset riidat palkintosijoista, kilpailijoiden osallistumisoikeuksista ja tuomareiden puolueellisuudesta olivat niissä enemmän sääntö kuin poikkeus. Liiton vuoden 1917 painimestaruuskilpailujen kerrottiin olleen siitä erikoiset kilpailut, ettei niissä ollut syntynyt minkäänlaisia riitoja.¹⁸

Idän liitto toimi ensimmäiset kymmenen vuottaan osittain yhteistyössä Yhdysvaltain porvariurheiluliikkeen kanssa. Tilanne oli pitkälti samankaltainen kuin Suomessa, jossa osa työläisluokasta oli ollut perustamassa SVUL:ia ja toimi liitossa tehokkaasti aina sisällissotaan saakka. Muuttiko Suomen sisällissota sitten myös Idän liiton ideologiaa, ottiko liitto käyttöön tiukemman aatteellisen linjan?

Suomen sisällissodan vaikutukset

Vuoden kahdeksantoista tapahtumat vaikuttivat ratkaisevasti vasemmiston ja oikeiston suhteisiin myös Yhdysvalloissa. Puolue-
linjat tiukkenivat samalla kun suomalaisen työväenluokan ahdinko herätti sympatiaa ja auttamishalua. Sodan loputtua amerikansuomalaiset työläiset aloittivat niin sanotun miljoonan markan keräyksen, jonka tuotto oli tarkoitus ohjata Suomen työväenliikkeelle. Myös työläisurheilijat osallistuivat avustamiseen järjestämällä iltamia ja kilpailuja, joiden tuotto lähetettiin Työväen Urheiluliitolle.¹⁹ Suurimman avustuksen TUL ja sen urheilulehti saivat kuitenkin New Yorkin sosialistiosastolta, joka päätti lähettää hallussaan olleen loppuosan miljoonan markan keräyksestä TUL:lle. Avustussumma oli noin 107 000 markkaa, josta TUL sai kaksi kolmasosaa ja lehti kolmasosan. Avustuksen määrä oli todella merkittävä, sillä TUL:n ensimmäinen valtionapu oli vain 60 000 markkaa.²⁰

Amerikansuomalaisten sosialistien urheilutoiminnassa Suomen sisällissota näkyy kuitenkin yllättävän vähän. Ainoa sisällissotaan selvästi yhdistyvä tapahtuma vuonna 1918 oli Brooklynin Kalevan painostaminen takaisin Idän liittoon. Kaleva oli jo pitkään ollut kapinallinen työväenseura. Se oli vuonna 1912 eronnut Idän liitosta ja liittynyt seurana porvarilliseen Amateur Athletic Unioniin, mikä oli Idän liitossa kiellettyä. Vuonna 1914 myös Suomalainen Sosialistijärjestö hyväksyi Idän liiton kannan,

Petri Poikus

Ateenin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

mutta Brooklynin Kalevan toimintaan tämä ei vaikuttanut, vaan se pysyi jäsenenä AAU:ssa. Tätä Idän liitto ei voinut katsoa läpi sormien. Seuraa vastaan kirjoitettiin vuosien 1913–1914 Raivaajassa useaan otteeseen.²¹

Brooklynin Kaleva perusti haaraosastoja myös muualle New Yorkiin ja otti lopulta osaa myös Scandinavian American Athletic Leaguen (SAAL)²² toimintaan. Miksi Brooklynin paikallinen sosialistiosasto salli alaosastonsa kuulua porvarillisiin urheiluliittoihin? Luultavasti suurin syy oli raha. Brooklynin Kaleva oli 1910-luvun alussa kasvanut suurseuraksi ja sen järjestämistä kilpailuista sai sosialistiosastokin oman osansa. Kalevan kilpailut kiinnostivat myös yleisöä, sillä varsinkin SAAL:n kilpailuihin seura sai joukkueeseensa kuuluisia juoksijoita, kuten Hannes Kolehmainen ja Ville Kyrösen.²³ Vuoden 1918 tapahtumat Suomessa saivat kuitenkin aikaan uuden keskustelun Kalevan porvariyhteistyöstä.

Suomen sisällissodan kauhuista kirjoiteltiin Raivaajassa päivittäin. Urheilukirjoituksissa sota ei kuitenkaan noussut esille ennen kesää 1918, jolloin Kalevan yhteistoimintaa porvarien kanssa noustiin vastustamaan. Kampanjaan yhtyi myös Gardnerin Into, joka oli tehnyt päätöksensä ”tarkoituksella saada nämä kalevasuralaiset ymmärtämään varsinkin nykyhetkellä sekä oman että yleensä kaikkien työläisjoukkojen aseman.”²⁴ Kesällä 1918 Kalevaa vastaan kirjoiteltiin ahkerasti ja vaikka seura yritti puolustautua, jo kesän lopulla näytti selvältä, että Kalevan suuruuden aika oli ohi. Lopullisen silauksen asian käsittelylle antoi elokuussa T. Wiitala, joka päätti kirjoituksensa Kalevan tilanteesta seuraavin sanoin:

*”Eiköhän puolueorkaanien ole jo aika tarttua juttuun sillä tavalla, että siitä tulee jotain valmista. On suorastaan häväistys järjestöä kohtaan, että joukko kalevalaisia pitää järjestömmä yhtä suurimmista osastoista potkupalloinaan.”*²⁵

Kuukauden kuluttua Kalevan kokouksessa päätettiin, että seura eroaa sekä Amateur Athletic Unionista että Scandinavian American Athletic Leaguesta. Joulukuun alussa seura palasi kiltisti takaisin Idän liittoon.²⁶ Vaikka Suomen sisällissodalla ei yleisesti näyttänyt olevan vaikutuksia Idän liiton toimintaan, Brooklynin Kalevan menestyksekkään porvariyhteistyön se katkaisi. Suomessa

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

käyty taistelu kiristi sosialistiurheilijoiden mieltä niin paljon, että Kaleva painostettiin takaisin Idän liittoon, vaikka se oli saanut vuosikausia toimia aivan rauhassa.

Hannu Salonen kertoo, että sisällissodan jälkeen siirtolaisuurheilijoiden asenteet jyrkkenivät niin, että vuonna 1920 porvarikilpailuihin osallistuminen kiellettiin kokonaan.²⁷ Häneltä on kuitenkin jäänyt huomaamatta, että Idän liiton päätös oli hyvin lyhytaikainen. Toukokuun lopulla vuonna 1920 julkaistujen Idän liiton uusien sääntöjen kohta, joka kielsi osallistumisen liiton ulkopuolisiin kilpailuihin, kumottiin liiton yleisäänestyskäsillä jo ennen elokuuta 1920.²⁸ Tiukka aatepäätös oli siis voimassa vain muutaman kuukauden, eikä sillä voinut olla juuri minkäänlaista käytännön vaikutusta urheilutoimintaan. Myöhemmin Suomalaisen Sosialistijärjestön hajaantuessa socialisteihin ja kommunisteihin vuonna 1921, syntyi Idän liiton tilalle uusi sosialistinen urheiluliitto. Tämänkin liiton säännöissä oli liiton ulkopuolisiin kilpailuihin osallistuminen sallittua liiton luvalla.²⁹

Suomen sisällissota ei siis näyttänyt vaikuttavan sosialistisen urheiluliiton aatemaailmaan, minkäänlaista lopullista kieltoa porvareiden kanssa toimimisesta ei asetettu voimaan, vaikka Suomen työväestön tilanne ja Työväen Urheiluliiton jyrkkä suhtautuminen porvariuurheilijoihin olivat tiedossa.

Ainoaksi syyksi sosialistiurheilijoiden aatteettomuuteen näen sen, että urheiluliitolla ei ollut mahdollisuuksia asettaa tiukkoja osallistumisrajoituksia. Pelko urheilijoiden siirtymisestä muihin seuroihin oli liian suuri. Osaltaan siihen vaikutti myös vuonna 1921 tapahtunut SSJ:n hajaannus, joka lamautti urheilutoiminnan liiton alueella. Liitolla ei ollut 1920-luvun alussa varaa menettää yhtään urheilijaa liian tiukkojen sääntöjen vuoksi. Sosialistiurheilijoiden toiminta Yhdysvalloissa ei siis näytä olleen kovin solidaarista suomalaisia työläisurheilijoita kohtaan.

Amerikkalaistuminen avaa ovet

Amerikansuomalaisessa yhteisössä ja samalla Idän liitossa alkoi jo 1910-luvun lopulla näkyä selkeä muutos. Vielä ennen ensimmäistä maailmansotaa lähes koko kulttuuritoiminta oli ollut Suomessa syntyneiden siirtolaisten käsissä, mutta 1910-luvun lopulla alkoi toisen siirtolaissukupolven esiinmarssi. Idän liiton toiminnassa tämä näkyi aluksi kilpailuohjelmassa. Vuonna 1917

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

*Rockportissa voittanut
Fitchburgin Reippaan
urheilujoukkue
pokaaleineen.
(Säkenniä 1911, 256)*

liiton vuosikokouksessa päätettiin aloittaa juniorimestaruuskilpailujen järjestäminen ja samana vuonna aloitettiin myös vapaavalintakilpailujen järjestäminen voimistelussa. Nämä kilpailut oli selvästi suunnattu nuorille urheilijoille, sillä esimerkiksi vapaavalintakilpailujen tarkoituksena oli innostaa uusia voimistelijoita mukaan sillä, että kilpailujen ohjelman sai laatia itse.³⁰ Seuraavana vuonna Idän liitto yritti saada nuorison kiinnostumaan uudesta joukkuepelistä, jalkapallosta, jossa järjestettiin mestaruusturnaus. Peli ei kuitenkaan saanut suurta kannatusta.³¹ Suurin syy tähän oli varmasti se, että toisen sukupolven siirtolaiset olivat koulussa pelanneet amerikkalaisia joukkuepelejä, baseballia, koripalloa ja amerikkalaista jalkapalloa.

Toinen sukupolvi alkoi vaikuttaa amerikansuomalaisen yhteisön toimintaan sitä laajemmin mitä pidemmälle 1920-lukua tultiin. Yhteisön sisäistä rakennemuutosta nopeutti myös 1920-luvun alussa Yhdysvalloissa käyttöönotetut siirtolaisrajoitukset.³² Suomesta saapuvien siirtolaisten määrä väheni radikaalisti ja toisen sukupolven täytyi nousta täydentämään amerikansuomalaista kulttuuritoimintaa. Nuoriso yritettiin pelastaa amerikkalaisen kulttuurin "turmelukselta" ja tutustuttaa heidät suomalaisiin tapoihin ja perinteisiin. Tämä ei ollut helppoa, sillä nuoriso ei

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

ollut kovinkaan vastaanottavaista. Toisen sukupolven siirtolaiset olivat käyneet koulunsa Yhdysvalloissa, eikä maan koululaitoksessa korostettu siirtolaisten omaa identiteettiä, vaan heistä päinvastoin yritettiin tehdä kunnan amerikkalaisia. Nuoret usein myös häpesivät amerikansuomalaisten siirtolaisten mainetta. Tappelut, juopottelu, vasemmistolaisuus ja lakkoilu yhdistettiin suomalaisiin eikä tällainen maine auttanut amerikkalaisessa yhteiskunnassa eteenpäin. Vanhemmille tärkeä monipuolinen kulttuuritoiminta ja poliittinen aktiivisuus eivät myöskään olleet tärkeitä siinä tulevaisuudenkuvassa, jota toisen sukupolven amerikansuomalaiset itselleen rakensivat.³³ Amerikansuomalaiset sosialistit törmäsivät samaan sukupolvien väliseen ongelmaan kuin muutkin sikäläiset järjestöt.

Sosialistinen urheiluliitto ei kuitenkaan jäänyt toimettomaksi, vaan aloitti taistelun tulevaisuudestaan lisäämällä nuorisotoimintaansa 1920-luvulla. Suomalaisen Sosialistijärjestön hajaannuksessa järjestölle oli jäänyt osa sosialistisista nuoriso-osastoista, niin sanotuista yipseleistä.³⁴ Vuoden 1923 vuosikokouksessa sosialistinen urheiluliitto kehotti kaikkia seurojen edustajia "toimimaan seuroissaan siihen suuntaan että saataisiin mahdollisimman kiinteä yhteys nuorisoliiton urheilijain ja varsinaisten V. ja U. seurojen välillä."³⁵ Seuraavana vuonna yhteistyötä edelleen tiivistettiin ja aloitettiin keskustelu siitä, miten yipselit saataisiin liitettyä urheiluliittoon. Suurimpina ongelmina olivat kielivaikeudet ja nuorison – toisen sukupolven – selkeä haluttomuus liittyä sosialistiseen urheiluliittoon. Sosialistiurheilijat osoittautuivat realisteiksi, sillä yipseleille sallittiin englannin kielien käyttö kaikessa toiminnassa ja vuoden 1925 vuosikokouksessa yipselit hyväksyttiin mukaan urheiluliittoon. Kokousselostuksen mukaan "kokous käsitti, että nuorten on tulevaisuus, eikä kulu montakaan vuotta kun he kokonaan hallitsevat nykyisen urheiluliiton."³⁶ Liitto yritti turvata toimintansa jatkumisen koamalla piiriinsä poliittiset nuoriso-osastot.

Sosialistisen urheiluliiton työtä hankaloittivat koko 1920-luvun alkupuoliskon ajan Suomalaisen Sosialistijärjestön hajaantumisen aiheuttamat ongelmat. Liiton jäsenmäärä ja tulot laskevat vuosi vuodelta. Uutena ratkaisuna nähtiin nuorison kokoaminen mukaan entistä laajemmalla pohjalta. Toisen sukupolven amerikansuomalaiset eivät kuitenkaan olleet innostuneita liittymään poliittiseen urheiluliittoon ja niinpä sosialistiurheilijoiden

Petri Poikus

Aleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

täytyi aloittaa sosialismin lopullinen karsiminen urheilusta. Ratkaisuja tehtiin jo vuoden 1925 lopulla, kun esimerkiksi Fitchburgissa sosialistisen Reippaan rinnalle perustettiin FAC Reipas, johon saivat liittyä kaikki amatööriurheilijat ja joka seurana liittyi Amateur Athletic Unioniin. Samoihin aikoihin myös sosialistinen urheiluliitto nosti esille AAU-kysymyksen. Vuoden 1926 vuosikokouksessa yksi ratkaistavista kysymyksistä tuli olemaan päätös siitä, liittykö urheiluliitto Amateur Athletic Unioniin.³⁷

Päätöksestä tuli helppo sen jälkeen kun todettiin, että liiton toiminta oli ollut laskusuunnassa myös vuonna 1925. Kokouksessa tultiin seuraavaan lopputulokseen.

*"Amerikan Amatööriliittoon päätettiin yhtyä heti, ellei päästä liittona, niin sitten seuroittain. Katsottiin, että siinä on meidän ainoa elämäme ehto. Nuoriso, joka tulee meidän jälkeemme, on englanninkielistä ja harrastaa amerikkalaisia urheilutapoja, siksi meidän on nyt jo parasta aloittaa sulautuminen ja muokata sääntömme tilannetta vastaaviksi."*³⁸

Tällä päätöksellä sosialistinen urheiluliitto lakkasi olemasta sosialistinen. Vuodesta 1926 lähtien liiton rivit avattiin muillekin kuin sosialistisille urheilijoille. Päätöksellä oli myönteinen vaikutus, sillä liiton toiminnassa näkyi selvää nousua aivan 1920-luvun lopulla. Ratkaisut eivät kuitenkaan riittäneet omaleimaisen kansallisuusperustaisen urheiluyhteisön säilyttämiseen, sillä jo seuraavalla vuosikymmenellä amerikansuomalainen urheilutoiminta loppui miltei kokonaan. Amerikansuomalaiset muuttuivat vähitellen amerikkalaisiksi. Paini, voimistelu ja yleisurheilu vaihtuivat amerikkalaisiin joukkuepeleihin.

Lähdeviitteet

- 1 Salonen, Hannu: Amerikansuomalainen urheilutoiminta Yhdysvalloissa vuosina 1900–1940. Pro gradu -tutkielma Turun yliopistossa 1978.
- 2 Raivaaja 28.7.1908.
- 3 Raivaaja 6.3.1909.
- 4 Kero, Reino: Suureen länteen. Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Jyväskylä 1996, 51–55. Kero, Reino: Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Jyväskylä 1997, 18–19.
- 5 Kero 1997, 74–85.
- 6 Raivaaja 24.1.1914.

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

- 7 Raivaaja 30.10.1911.
- 8 Raivaaja 19.1.1909.
- 9 Säkenniä 1911, 62.
- 10 Halila korostaa johtajien merkitystä seuroja perustettaessa. Johtajan erotua mieliala oli usein matalalla. "Avuttomina katselivat seuramme jäsenet toisiaan, synkältä näytti tulevaisuus ilman häntä." Halila, Aimo: Suomen miesvoimistelu- ja urheiluseurat vuoteen 1915. Hist. Tutk. LIII. Forssa 1959, 33–34.
- 11 Raivaaja 27.2.1909, 6.3.1909. Sosialistiurheilijoiden suhtautuminen porvarikilpailuihin kävi ilmi vuonna 1913, kun Tukholman olympialaisten sankari Hannes Kolehmainen oli tulossa kilpailemaan Worcesteriin. Muutamat Idän liiton jäsenistä olisivat halunneet kilpailla kuulumisuuden kanssa, mutta kun kisajärjestäjänä oli raittiusseuran urheiluseura Kuula, liiton sihteeri muistutti, etteivät liiton jäsenet saa osallistua kilpailuihin. Raivaajassa kerrottiin, että liittohallinnon jäseniä vastaan oli kiellon vuoksi "hyökäty koko kivakasti." Raivaaja 8.8.1913, 12.8.1913.
- 12 Raivaaja 18.9.1911, 29.1.1912.
- 13 Kansainvälisiä kilpailuja järjestettiin koko 1910-luvun. Raivaaja 19.10.1911, 2.2.1912, 3.1.1913, 15.11.1916, 16.3.1918, 24.1.1919, 18.11.1919.
- 14 Kolmannen Amerikan Suomalaisen Sosialistijärjestön edustajakokouksen pöytäkirja. Hancock, Mich., 23–30. Elok. 1909, 242–245.
- 15 Raivaaja 24.1.1913.
- 16 Yhdysvaltain Suomalaisen Sosialistijärjestön Neljännen edustajakokouksen Pöytäkirja. Chicago, Ill., Marraskuun 22 P:stä Joulukuun 1 päivän 1914. Astoria, Ore., 1915, 244–245.
- 17 Raivaaja 13.11.1917.
- 18 Raivaaja 8.1.1918.
- 19 Kero 1997, 100. Detroitissa voimisteluseuran iltama miljoonan markan keräyksen hyväksi järjestettiin 25.10.1919 ja New Yorkissa 16.11.1919. Raivaaja 17.10.1919, 11.11.1919.
- 20 Hentilä, Seppo: Suomen työläisurheilun historia I. Hämeenlinna 1982, 106. Raivaaja 10.8.1920.
- 21 Raivaaja 31.12.1913, 14.1.1914, 16.4.1914, 22.4.1914, 18.11.1914, 2.12.1914.
- 22 SAAL:n toimintaan otti osaa norjalaisia, ruotsalaisia ja suomalaisia urheiluseuroja New Yorkin alueelta. Vuonna 1913 liitossa oli 13 seuraa. Kaleva ilmoitti liittyneensä SAAL:n jäseneksi "tarkoituksella saada kilpailla eri seurojen kesken, sillä lähipaikkakuntain suomalaiset voimisteluseurat eivät kuulu amatööriunioon ja taas suurten amerikkalaisten v.seurain ja Kalevan välillä ei juuri voi puhua kilpailusta." Raivaaja 4.10.1912, 8.8.1913, 2.9.1913.
- 23 Kalevan urheilujuhlista kesällä 1913 Hannes Kolehmainen juoksi viiden miehen joukkuetta vastaan. Mukana kilpailuissa olivat New Yorkin suurseurat New York Athletic Club ja Irish American Athletic Club. Katsojia kilpailuihin tuli noin 900 ja tulot olivat yli 100\$. Raivaaja 18.7.1913, 30.7.1913, 9.9.1913, 22.12.1913, 5.8.1914, 9.11.1914.
- 24 Raivaaja 26.6.1918.
- 25 Raivaaja 24.8.1918.

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?

- 26 Raivaaja 30.8.1918, 4.10.1918, 2.12.1918. Työläisurheilijan Joulussa vuonna 1919 kerrottiin Brooklynin Kalevan crosta täysin erilainen tarina. "Kaleva kuului ennen Suomen sisällissotaa Skandinaavialaiseen Urheiluliittoon, vaan sen jälkeen ei katsottu soveliaaksi olla yhteistoiminnassa sellaisten seurojen kanssa, jotka suosivat Suomen työläisten murhaajia ja niin erottiin mainitusta urheiluliitosta." Työläisurheilijan Jouluku 1919, 286.
- 27 Salonen 1978, 62.
- 28 Raivaaja 7.7.1920, 10.8.1920.
- 29 Vuoden 1921 alussa Idän liitossa tehtiin kyllä uusi päätös siitä, ettei porvarikilpailuihin saa osallistua, mutta tämä johtui SSJ:n sekavasta tilanteesta ja siitä, että kommunistit olivat saaneet liiton johdon käsiinsä. Heti kun sosialistit saivat urheiluliitonsa takaisin ja toimintaan, niin osallistuminen porvarikilpailuihin sallittiin. Raivaaja 24.2.1921.
- 30 Raivaaja 19.7.1917, 27.7.1917.
- 31 Raivaaja 8.5.1918, 23.7.1918.
- 32 Yhdysvalloissa oli ensimmäisestä maailmansodasta lähtien vaadittu siirtolaisrajoituksia, jotka otettiin käyttöön 1920-luvulla. Vuonna 1924 suomalaissiirtolaisten määrä tiputettiin vain 471 siirtolaiseen vuodessa, ja vaikka määrä nostettiinkin vuonna 1929 568:aan, niin rajoitusten vaikutus amerikansuomalaiseen yhteisöön oli erittäin suuri. Hummasti, P.G.: Children and social change: Thoughts on the second generation of Finnish Americans. Finnish Identity in America. Institute of History. General History. University of Turku. Publication nr 11. Ed. Auvo Kostiainen. Turku 1990, 89.
- 33 Hummasti 1990, 89–93. Karni, M. G.: The legacy of the Immigrant Finns. Finnish Identity in America. Institute of History. General History. University of Turku. Publication nr 11. Ed. Auvo Kostiainen. Turku 1990, 99–103.
- 34 Yipsel -sana tuli nuorisosaastojen englanninkielisestä nimestä, Young People's Socialist League.
- 35 Raivaaja 22.1.1923.
- 36 Raivaaja 5.5.1924, 2.2.1925.
- 37 Raivaaja 15.10.1925, 20.11.1925, 8.12.1925.
- 38 Raivaaja 14.1.1926.

Petri Poikus

Atleetin ruumis,
luokkataistelijan
sielu?